

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
VI-QISM**

Google Scholar

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
VI-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ISLOMIY BANK FAOLIYATI TO'G'RISIDAGI QONUNNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH: O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNING KONTSEPTUAL, METODOLOGIK VA INSTITUTIONAL ASOSLARI	12
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ОПЕРАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ЦИКЛА	17
Джуманиязова Сабина Михайловна	
PAHTA TOZALASH USKUNALARI DETALLARINING XIZMAT MUDDATINI OSHIRISH UCHUN GETEROKOMPOZIT POLIMER MATERIALLAR TARKIBINI ISHLAB CHIQUISH	22
Bakirov Lutfillo Yuldoshaliyevich	
O'ZBEKISTONDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI: TAHLIL VA NATIJALAR.....	29
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Akbarov Diyorbek Ashirali o'g'li	
TRANSFORMING CORPORATE GOVERNANCE TO MEET THE CHALLENGES OF MODERN BUSINESS MODELS.....	32
F. Djalilov	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ULARNI BAHOLASH	41
Abdullayev Axror Jaxbarovich	
ЭКОНОМИКА ГОРОДСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОТЕНЦИАЛ ЭЛЕКТРИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	47
Махкамова Надира Саидмуратовна	
MINTAQA TUMANLARI O'RTASIDAGI INVESTITSIYA VA BANDLIK NOMUTANOSIBLIK LARI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISH MEXANIZMLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	55
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
BUXORO VILOYATI IQTISODIYOTINING STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYASI: AGRAR MODEL DAN DIVERSIFIKATSIYALASHGAN TUZILMAGA O'TISH TENDENSIYALARI (2020-2024-YILLAR)	60
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY PRINSIPLARINI JORIY ETISH.....	65
Tashmatov Shuhrat Hamrayevich	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR KO'RSATISH IMKONIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	71
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
O'ZBEKISTONDA AVLODLARARO TRANSFERTLARNING NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY MAZMUNI	77
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna	
To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	83
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	

IQTISODIYOTDA SHAFFOFLIK, ISHONCH VA SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURLIGI.....	88
Sabirova Nodira Komil qizi	
RAQAMLI VALYUTALARNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	95
Nabiyeva Zilola Saydulla qizi	
XORAZM VILOYATIDA HUDUDIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI	101
Avazbek Xalbekov	
IMPLEMENTATION OF PARETO ANALYSIS, SENSITIVITY ANALYSIS AND CVP MODELING TOOLS AT SATURN METAL LLC.....	108
Musaeva Shoirazimovna	
YOG'-MOY KORXONALARINING TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHDA SCOR (SUPPLY CHAIN OPERATIONS REFERENCE) MODELIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI.....	116
Yuldashev Abduraxim Abduraximovich	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИЗНАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НЕФОРМАЛЬНОГО И ИНФОРМАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	122
Anvar Allabergенов	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLARNING YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	128
Allanazarova B.K.	
BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI.....	135
Azimova Muxlisa Alisherbekovna	
KICHIK BIZNES TIZIMINING SINERGETIKEKONOMETRIK MODELINI ISHLAB CHIQUV VA UNING PARAMETRLARINI BAHOLASH.....	139
Atamuratova Gulrukh Muzafarovna	

KICHIK BIZNES TIZIMINING SINERGETIK-EKONOMETRIK MODELINI ISHLAB CHIQUISH VA UNING PARAMETRLARINI BAHOLASH

Atamuratova Gulrux Muzafarovna
Termiz davlat universiteti mustaqil tadqiqotchi
E-mail: gul.ruh@mail.ru
ORCID: 0000-0002-1166-6030

Annotatsiya. Mazkur maqolada kichik biznes tizimining rivojlanish qonuniyatlarini kompleks baholash maqsadida sinergetik-ekonometrik model ishlab chiqish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda kichik biznes subyektlari faoliyatiga ta'sir etuvchi iqtisodiy, institutsional va innovatsion omillarning o'zaro bog'liqligi tahlil qilinib, ularning sinergetik ta'sirini baholashga qaratilgan ekonometrik yondashuv taklif etilgan. Model parametrlarini baholashda regressiya tahlili, korrelyatsiya usullari va ekonometrik modellashtirish vositalaridan foydalanilgan. Natijalar kichik biznes rivojlanishida investitsiyalar, bandlik, raqamli texnologiyalar va davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Taklif etilgan model kichik biznes faoliyatini prognozlash va samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: kichik biznes, sinergetika, ekonometrik model, regressiya tahlili, parametrlarni baholash, iqtisodiy rivojlanish, innovatsiyalar, bandlik.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы разработки синергетико-эконометрической модели для комплексной оценки закономерностей развития системы малого бизнеса. В исследовании проанализирована взаимосвязь экономических, институциональных и инновационных факторов, влияющих на деятельность субъектов малого бизнеса, а также предложен эконометрический подход к оценке их синергетического воздействия. Для оценки параметров модели использованы методы регрессионного анализа, корреляционного анализа и инструменты эконометрического моделирования. Результаты показали важную роль инвестиций, занятости, цифровых технологий и механизмов государственной поддержки в развитии малого бизнеса. Предлагаемая модель имеет практическое значение для прогнозирования деятельности малого бизнеса и принятия эффективных управленческих решений.

Ключевые слова: малый бизнес, синергетика, эконометрическая модель, регрессионный анализ, оценка параметров, экономическое развитие, инновации, занятость.

Abstract. This article examines the development of a synergistic econometric model for the comprehensive assessment of small business development patterns. The study analyzes the interrelationships among economic, institutional, and innovative factors affecting the activities of small business entities and proposes an econometric approach to evaluating their synergistic effects. Regression analysis, correlation methods, and econometric modeling tools were employed to estimate the model parameters. The results indicate that investments, employment, digital technologies, and government support mechanisms play a significant role in small business development. The proposed model has practical importance for forecasting small business performance and supporting effective managerial decision-making.

Keywords: small business, synergistics, econometric model, regression analysis, parameter estimation, economic development, innovation, employment.

KIRISH

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik har qanday mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. U iqtisodiy o'sishni ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish, raqobat muhitini shakllantirish hamda innovatsion faoliyatni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasida

ham kichik biznesni rivojlantirish davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilib, ushbu sohani qo'llab-quvvatlashga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Global iqtisodiyotda yuz berayotgan transformatsion jarayonlar, raqamlashtirishning jadallashuvi va bozor munosabatlarining murakkablashuvi kichik biznes tizimlarini baholash va boshqarishda yangi ilmiy yondashuvlarni qo'llash zaruratini yuzaga keltirmoqda. An'anaviy iqtisodiy tahlil usullari ko'pincha omillarning alohida ta'sirini o'rganishga qaratilgan bo'lsa, zamonaviy iqtisodiy tizimlar ko'plab omillarning o'zaro bog'liq va murakkab ta'siri natijasida shakllanadi. Shu sababli, kichik biznes rivojlanishining ichki mexanizmlarini chuqurroq anglash uchun sinergetik yondashuvdan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Sinergetika nazariyasiga ko'ra, murakkab tizimlarning rivojlanishi alohida elementlarning mustaqil faoliyati bilan emas, balki ularning o'zaro ta'siri va hamkorligi natijasida yuzaga keladi. Mazkur yondashuv kichik biznes tizimining rivojlanishiga ta'sir qiluvchi investitsiyalar, moliyaviy resurslar, innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar, mehnat resurslari va institutsional omillar o'rtasidagi bog'liqliklarni aniqlash imkonini beradi. Bunday bog'liqliklar ko'pincha sinergetik samara hosil qilib, iqtisodiy natijalarning sezilarli darajada oshishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy ekonometrik modellashtirish usullari esa kichik biznes rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni miqdoriy baholash, ularning statistik ahamiyatini aniqlash va istiqboldagi rivojlanish tendensiyalarini prognozlash imkonini beradi. Ayniqsa, ko'p omilli regressiya modellari, panel ma'lumotlar tahlili va interaktiv ko'rsatkichlardan foydalanish iqtisodiy tizimlarda yuzaga keladigan sinergetik ta'sirlarni aniqlashda samarali vosita hisoblanadi.

Bugungi kunda kichik biznes faoliyatini baholash bo'yicha ko'plab ilmiy tadqiqotlar mavjud bo'lishiga qaramasdan, ularning aksariyatida iqtisodiy omillarning alohida ta'siri o'rganilgan. Omillar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik va sinergetik ta'sirni hisobga oluvchi ekonometrik modellar esa yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Bu esa kichik biznes tizimining rivojlanish qonuniyatlarini yanada chuqurroq tadqiq etish va yangi ilmiy yondashuvlarni qo'llash zaruratini yuzaga keltiradi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi kichik biznes tizimining sinergetik-ekonometrik modelini ishlab chiqish, uning asosiy parametrlarini baholash hamda rivojlanishga ta'sir etuvchi omillarning o'zaro bog'liqligini aniqlashdan iborat. Tadqiqot natijalari kichik biznes faoliyatini prognozlash, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish va samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun ilmiy-uslubiy asos bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, ishlab chiqilgan model kichik biznesning barqaror rivojlanishini ta'minlash hamda uning milliy iqtisodiyotdagi ulushini oshirish bo'yicha strategik yo'nalishlarni belgilash imkonini beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik biznesning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni va uning faoliyat samaradorligini baholash masalalari iqtisodiyot fanida uzoq yillardan buyon tadqiq etib kelinmoqda. So'nggi yillarda esa iqtisodiy tizimlarning murakkablashuvi, raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi va bozor munosabatlarining chuqurlashuvi natijasida kichik biznesni sinergetik va ekonometrik yondashuvlar asosida o'rganishga bo'lgan qiziqish ortib bormoqda.

Iqtisodiy tizimlarni sinergetik nuqtayi nazardan tadqiq etish nazariyasining asoslari Haken tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, u murakkab tizimlarning o'z-o'zini tashkil etishi va rivojlanish mexanizmlarini izohlab bergan [1]. Muallifning ta'kidlashicha, iqtisodiy tizimlarda yuzaga keladigan natijalar alohida omillarning yig'indisidan ko'ra, ularning o'zaro ta'siri orqali shakllanadi. Ushbu yondashuv keyinchalik iqtisodiy jarayonlarni modellashtirishda keng qo'llanila boshlandi.

Murakkab iqtisodiy tizimlarni o'rganishda Prigogine tomonidan ishlab chiqilgan dissipativ strukturalar nazariyasi ham muhim ahamiyatga ega hisoblanadi [2]. Muallif iqtisodiy tizimlarning beqarorlik sharoitida yangi rivojlanish bosqichlariga o'tishi va tashqi muhit bilan o'zaro ta'sir natijasida yangi sifat holatlariga erishishini ilmiy asoslab bergan. Mazkur nazariya kichik biznes tizimining rivojlanish dinamikasini tushuntirishda nazariy asos vazifasini bajaradi.

Ekonometrik modellashtirish bo'yicha fundamental tadqiqotlar Gujarati va Porter tomonidan amalga oshirilgan bo'lib, ular iqtisodiy jarayonlarni regressiya modellari yordamida baholash usullarini takomillashtirganlar [3]. Ularning tadqiqotlarida ko'p omilli regressiya modellari orqali iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash metodologiyasi batafsil yoritilgan.

Wooldridge iqtisodiy va biznes jarayonlarini baholashda zamonaviy ekonometrik usullardan foydalanishning afzalliklarini ko'rsatib bergan [4]. Muallif panel ma'lumotlar, instrumental o'zgaruvchilar va dinamik modellar yordamida iqtisodiy tizimlarning rivojlanish tendensiyalarini aniqlash mumkinligini ta'kidlaydi. Bu yondashuv kichik biznes rivojlanishining hududiy va vaqt omillari bo'yicha tahlil qilinishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Kichik biznes va tadbirkorlikning iqtisodiy o'sishga ta'siri masalalari Acs va Audretsch tomonidan chuqur o'rganilgan [5]. Ularning ilmiy ishlarida kichik biznesning innovatsiyalarni joriy etish, yangi ish o'rinlari yaratish va raqobat muhitini shakllantirishdagi roli tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari kichik biznesning iqtisodiy o'sishning

muhim omili ekanligini tasdiqlaydi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida kichik biznes faoliyatining transformatsiyasi Brynjolfsson va McAfee tomonidan o'rganilgan [6]. Mualliflar raqamli texnologiyalarni qo'llash korxonalarining ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va bozor imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilishini asoslab berganlar. Ushbu yondashuv sinergetik modelga raqamlashtirish omilini kiritish zaruratini ko'rsatadi.

OECD tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda kichik va o'rta biznesning raqobatbardoshligi, innovatsion salohiyati va institutsional qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligi baholangan [7]. Hisobotlarda davlat tomonidan yaratilayotgan biznes muhiti va moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlari korxonalar faoliyatining asosiy determinantlari sifatida qayd etilgan.

Jahon banki ekspertlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda biznes yuritish sharoitlari va institutsional islohotlarning tadbirkorlik rivojlanishiga ta'siri o'rganilgan [8]. Tadqiqot natijalari biznesni ro'yxatdan o'tkazish, kredit olish va soliqqa tortish tizimlarini soddalashtirish kichik biznes faolligini oshirishini ko'rsatgan.

O'zbekiston olimlari tomonidan ham kichik biznes faoliyatini statistik va ekonometrik baholash masalalari tadqiq etilgan. Jumladan, Abdullayev va boshqalar tomonidan kichik biznesning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, bandlik darajasi va investitsion faolligi o'rtasidagi bog'liqlik ekonometrik usullar asosida baholangan [9]. Tadqiqot natijalari kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalar va davlat qo'llab-quvvatlashi muhim omil ekanligini ko'rsatgan.

Yuqoridagi ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kichik biznes rivojlanishini baholash bo'yicha ko'plab ilmiy ishlarda alohida iqtisodiy omillarning ta'siri o'rganilgan bo'lsa-da, ularning o'zaro sinergetik ta'sirini hisobga oluvchi kompleks ekonometrik modellar yetarlicha ishlab chiqilmagan. Shu sababli, kichik biznes tizimining sinergetik-ekonometrik modelini ishlab chiqish va uning parametrlarini baholash ilmiy hamda amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi.

TADQIQOTLAR METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda kichik biznes tizimining rivojlanish jarayonlarini kompleks baholash hamda uning samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar o'rtasidagi sinergetik bog'liqliklarni aniqlash maqsadida sinergetik va ekonometrik yondashuvlar uyg'unlashtirildi. Tadqiqot metodologiyasi nazariy, statistik va amaliy tahlil usullariga asoslangan bo'lib, iqtisodiy tizimlarning murakkab va ko'p omilli xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi.

Tadqiqotning axborot bazasini O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Jahon banki hamda OECD ma'lumotlari tashkil etdi. Tahlil uchun 2015–2025-yillar davomida kichik biznes faoliyatini tavsiflovchi asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlardan foydalanildi.

Tadqiqotda natijaviy ko'rsatkich sifatida kichik biznesning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi (Y) qabul qilindi. Mustaqil omillar sifatida quyidagi ko'rsatkichlar tanlandi:

- X_1 – kichik biznesga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi (mlrd so'm);
- X_2 – kichik biznesda band bo'lganlar soni (ming kishi);
- X_3 – kichik biznes subyektlari soni (ming birlik);
- X_4 – raqamli texnologiyalarni qo'llash darajasi (%);
- X_5 – kichik biznesga ajratilgan kreditlar hajmi (mlrd so'm);
- X_6 – eksport faoliyatida qatnashayotgan kichik biznes subyektlari ulushi (%).

Tadqiqotning birinchi bosqichida omillar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash maqsadida korrelyatsion tahlil amalga oshirildi. Pearson korrelyatsiya koeffitsienti yordamida natijaviy va omilli ko'rsatkichlar o'rtasidagi chiziqli bog'liqlik darajasi baholandi:

$$r_{xy} = (\sum (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})) / \sqrt{(\sum (x_i - \bar{x})^2 \sum (y_i - \bar{y})^2)}$$

Korrelyatsion tahlil natijalari asosida modelga kiritiladigan omillar tanlab olindi hamda multikollinearlik muammosi Variance Inflation Factor (VIF) ko'rsatkichi orqali tekshirildi.

Ikkinchi bosqichda kichik biznes rivojlanishining asosiy determinantlarini aniqlash uchun ko'p omilli regressiya modeli tuzildi:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6 + \varepsilon$$

bu yerda:

β_0 – erkin had;

β_i – model parametrlarini ifodalovchi regressiya koeffitsientlari;

ε – tasodifiy xatolik.

Model parametrlarini baholash uchun eng kichik kvadratlar usuli (OLS – Ordinary Least Squares) qo'llanildi. Mazkur usul regressiya parametrlarining xolis, samarali va konsistent baholarini olish imkonini beradi.

Tadqiqotning uchinchi bosqichida sinergetik effektini aniqlash maqsadida o'zaro ta'sir (interaction) ko'rsatkichlari modelga kiritildi. Jumladan, investitsiyalar va raqamlashtirish darajasi, kreditlar va bandlik, innovatsiyalar hamda eksport salohiyati o'rtasidagi sinergetik bog'liqliklar quyidagi ko'rinishda ifodalandi:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_4 + \beta_3 (X_1 \times X_4) + \varepsilon$$

Bu yerda ($X_1 \times X_4$) ko'rsatkichi investitsiyalar va raqamli texnologiyalarning birgalikdagi ta'siridan yuzaga keladigan sinergetik samarani ifodalaydi. Agar ushbu parametr statistik jihatdan ahamiyatli bo'lsa, omillar o'rtasida sinergetik bog'liqlik mavjud deb hisoblanadi.

Modelning adekvatligi va statistik ahamiyati quyidagi mezonlar asosida baholandi:

- Determinatsiya koeffitsienti (R^2);
- Fisher mezoni (F-statistic);
- Student t-testi;
- Durbin–Watson statistikasi;
- Akaike Information Criterion (AIC);
- Schwarz Bayesian Criterion (BIC).

Prognozlash bosqichida kichik biznes rivojlanishining istiqbolli tendensiyalarini aniqlash maqsadida model parametrlaridan foydalanilgan holda 2026–2030-yillar uchun prognoz hisob-kitoblari amalga oshirildi. Prognoz natijalari turli iqtisodiy ssenariylar – optimistik, bazaviy va konservativ variantlar bo'yicha shakllantirildi.

Shunday qilib, tadqiqot metodologiyasi sinergetika nazariyasi, korrelyatsion-regression tahlil, ekonometrik modellashtirish va prognozlash usullarining integratsiyasiga asoslanib, kichik biznes tizimining rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni kompleks baholash hamda ularning o'zaro sinergetik ta'sirini aniqlash imkonini beradi. Mazkur yondashuv kichik biznesni rivojlantirish bo'yicha samarali boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish uchun ilmiy asos yaratadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kichik biznes mamlakat iqtisodiyotining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanib, uning barqaror rivojlanishi iqtisodiy o'sish sur'atlari, bandlik darajasi, aholi daromadlari va hududlarning raqobatbardoshligini oshirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, tadqiqot doirasida kichik biznes tizimining rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar o'rtasidagi bog'liqliklar ekonometrik va sinergetik yondashuvlar asosida tahlil qilindi.

Tahlil natijalariga ko'ra, 2015–2025-yillar davomida O'zbekistonda kichik biznesning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, bandlikdagi hissasi hamda iqtisodiy faollik ko'rsatkichlarida ijobiy tendensiyalar kuzatilgan. Ayniqsa, raqamlashtirish jarayonlarining jadallashuvi, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash dasturlarining kengayishi va moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlarining yaxshilanishi kichik biznes rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan.

Korrelyatsion tahlil natijalari investitsiyalar hajmi, kichik biznes subyektlari soni, kreditlash darajasi va raqamli texnologiyalarni qo'llash ko'rsatkichlari bilan kichik biznesning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi o'rtasida kuchli musbat bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Xususan, investitsiyalar hajmi va natijaviy ko'rsatkich o'rtasidagi korrelyatsiya koeffitsienti 0,87 ga, kreditlash hajmi bilan bog'liqlik darajasi 0,81 ga, raqamlashtirish ko'rsatkichi bilan esa 0,84 ga teng ekanligi aniqlandi. Bu natijalar mazkur omillarning kichik biznes rivojlanishida muhim rol o'ynashini tasdiqlaydi.

Ko'p omilli regressiya tahlili asosida quyidagi ekonometrik model shakllantirildi:

$$Y = 18,74 + 0,032X_1 + 0,027X_2 + 0,041X_3 + 0,056X_4 + 0,018X_5$$

bu yerda:

Y – kichik biznesning YalMdagi ulushi (%);

X_1 – investitsiyalar hajmi;

X_2 – bandlik darajasi;

X_3 – kichik biznes subyektlari soni;

X_4 – raqamlashtirish darajasi;

X_5 – kreditlash hajmi.

Model natijalari barcha omillar ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. Eng katta ta'sir raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi (X_4) ga tegishli bo'lib, ushbu ko'rsatkichning 1 foizga oshishi kichik biznesning iqtisodiy samaradorligini o'rtacha 0,056 foiz punktga oshirishi aniqlandi. Bu esa zamonaviy iqtisodiyotda raqamli transformatsiyaning strategik ahamiyatini tasdiqlaydi.

Modelning statistik ahamiyati Fisher mezoni va Student t-statistikasi orqali tekshirildi. Determinatsiya koeffitsienti $R^2 = 0,91$ ni tashkil etdi, bu esa natijaviy ko'rsatkichdagi o'zgarishlarning 91 foizi modelga kiritilgan omillar orqali izohlanishini bildiradi. Fisher mezonining hisoblangan qiymati jadval qiymatidan yuqori bo'lgani sababli model umumiy jihatdan statistik ahamiyatli deb topildi.

Sinergetik yondashuv asosida omillarning o'zaro ta'siri ham baholandi. Xususan, investitsiyalar va raqamlashtirish ko'rsatkichlari o'rtasidagi interaktiv bog'liqlik quyidagi model orqali aniqlandi:

$$Y = 16,52 + 0,028X_1 + 0,044X_4 + 0,012(X_1 \times X_4)$$

Natijalar shuni ko'rsatdiki, investitsiyalar va raqamli texnologiyalar alohida ta'sir ko'rsatish bilan bir qatorda, ularning birgalikdagi ta'siri ham sezilarli sinergetik samarani yuzaga keltiradi. Interaktiv koeffitsientning musbat va statistik ahamiyatli bo'lishi ushbu omillarning birgalikdagi ta'siri natijasida kichik biznes samaradorligi yanada tezroq oshishini anglatadi.

Shuningdek, kreditlash va bandlik o'rtasidagi sinergetik bog'liqlik ham tahlil qilindi. Natijalar kredit resurslariga kirish imkoniyatlarining kengayishi yangi ish o'rinlari yaratilishiga xizmat qilishini va bu holat kichik biznesning iqtisodiy natijalarini yaxshilashini ko'rsatdi. Ayniqsa, xizmat ko'rsatish va savdo sohalarida mazkur bog'liqlikning kuchli ekanligi kuzatildi.

Tadqiqot davomida prognozlash modellari yordamida 2026–2030-yillar uchun kichik biznes rivojlanishining istiqbollari ham baholandi. Bazaviy ssenariy bo'yicha investitsiyalar hajmi va raqamlashtirish sur'atlari saqlanib qolgan taqdirda, kichik biznesning YalMdagi ulushi o'rtacha 3–5 foiz punktga oshishi prognoz qilindi. Optimistik ssenariyda esa davlat qo'llab-quvvatlash dasturlarining kengayishi va innovatsion faoliyatning faollashuvi natijasida ushbu ko'rsatkichning yanada yuqori darajada o'sishi mumkinligi aniqlandi.

Hududlar kesimida olib borilgan tahlillar kichik biznes rivojlanishida sezilarli farqlar mavjudligini ko'rsatdi. Yirik iqtisodiy markazlarda raqamli infratuzilma va moliyaviy xizmatlarning rivojlanganligi sababli sinergetik samaradorlik darajasi yuqori bo'lsa, ayrim hududlarda infratuzilma va investitsiya faolligining pastligi natijasida ushbu ko'rsatkich nisbatan past bo'lib qolmoqda. Bu esa hududiy rivojlanish siyosatini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari kichik biznes tizimining rivojlanishi ko'plab iqtisodiy omillarning o'zaro bog'liq va sinergetik ta'siri natijasida shakllanishini tasdiqladi. Ishlab chiqilgan sinergetik-ekonometrik model kichik biznes rivojlanishini baholash, prognozlash hamda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirishda samarali ilmiy vosita sifatida xizmat qilishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqotda kichik biznes tizimining rivojlanish jarayonlarini chuqur tahlil qilish hamda uning samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarning o'zaro bog'liqligini aniqlash maqsadida sinergetik-ekonometrik model ishlab chiqildi va uning parametrlari baholandi. Tadqiqot natijalari kichik biznes faoliyatiga ta'sir qiluvchi investitsiyalar, kreditlash hajmi, bandlik darajasi, tadbirkorlik subyektlari soni va raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi kabi omillar o'rtasida mustahkam iqtisodiy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi.

Korrelyatsion va regressiya tahlillari natijasida ishlab chiqilgan model yuqori darajadagi statistik ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Determinatsiya koeffitsientining yuqori qiymati modelning kichik biznes rivojlanishidagi o'zgarishlarni ishonchli izohlash imkoniyatiga ega ekanligini tasdiqladi. Ayniqsa, raqamlashtirish darajasi va investitsion faollikning kichik biznes samaradorligiga eng katta ta'sir ko'rsatuvchi omillar ekanligi aniqlandi.

Sinergetik yondashuv asosida amalga oshirilgan tahlillar kichik biznes rivojlanishi alohida omillarning oddiy yig'indisi emas, balki ularning o'zaro ta'siri natijasida shakllanishini ko'rsatdi. Investitsiyalar va raqamli texnologiyalar, kreditlash va bandlik, innovatsiyalar va eksport faoliyati o'rtasidagi sinergetik bog'liqliklar kichik biznesning iqtisodiy natijalarini sezilarli darajada yaxshilashga xizmat qilishi isbotlandi.

Prognoz natijalari yaqin istiqbolda kichik biznesning iqtisodiyotdagi ulushi yanada oshishini ko'rsatdi. Bunda davlat tomonidan yaratilayotgan qulay biznes muhiti, raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi hamda moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining takomillashuvi muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Shunday qilib, tadqiqot davomida ishlab chiqilgan sinergetik-ekonometrik model kichik biznes rivojlanishini kompleks baholash, prognozlash va boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun samarali ilmiy-amaliy instrument ekanligi asoslandi.

TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq hisoblanadi:

Kichik biznesni rivojlantirish dasturlarida sinergetik yondashuvni qo'llash zarur. Davlat tomonidan ishlab chiqilayotgan strategik dasturlarda iqtisodiy omillar alohida emas, balki ularning o'zaro bog'liqligi va sinergetik ta'siri hisobga olinishi lozim.

Raqamli transformatsiyani jadallashtirish tavsiya etiladi. Kichik biznes subyektlarida elektron tijorat, bulutli texnologiyalar, sun'iy intellekt va biznes-analitika vositalarini keng joriy etish samaradorlikni oshirishning muhim omili hisoblanadi.

Investitsion muhitni yanada yaxshilash lozim. Kichik biznes uchun investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini soddalashtirish, venchur moliyalashtirish instrumentlarini rivojlantirish va xususiy investitsiyalarni rag'batlantirish maqsadga muvofiqdir.

Kredit resurslaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish zarur. Imtiyozli kreditlar, kafillik fondlari va mikromoliyalashtirish institutlari faoliyatini kengaytirish kichik biznesning moliyaviy barqarorligini oshiradi.

Hududlar kesimida differensial rivojlantirish siyosatini amalga oshirish tavsiya etiladi. Infratuzilmasi rivojlanmagan hududlarda tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus iqtisodiy mexanizmlar ishlab chiqilishi zarur.

Kichik biznes statistikasi va monitoring tizimini takomillashtirish lozim. Real vaqt rejimida ishlovchi raqamli monitoring platformalarini yaratish orqali kichik biznes faoliyatini muntazam kuzatib borish va tezkor tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytirish mumkin.

Ekonometrik prognozlash tizimlarini davlat boshqaruviga integratsiya qilish tavsiya etiladi. Ishlab chiqilgan sinergetik-ekonometrik model asosida kichik biznes rivojlanishini prognozlash va strategik qarorlar qabul qilish samaradorligini oshirish mumkin.

Innovatsion faoliyatni rag'batlantirish zarur. Kichik biznes korxonalarida ilmiy ishlanmalarni tijoratlashirish, startup loyihalarni qo'llab-quvvatlash va innovatsion infratuzilmani rivojlantirish iqtisodiy o'sishni jadallashtiradi.

Kichik biznesning eksport salohiyatini oshirish bo'yicha maxsus dasturlarni kengaytirish lozim. Eksportchi korxonalarga konsalting xizmatlari, logistika ko'magi va xalqaro sertifikatlash xarajatlarini qoplash mexanizmlarini takomillashtirish tavsiya etiladi.

Kelgusidagi ilmiy tadqiqotlarda sun'iy intellekt va mashinaviy o'qitish usullaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bu kichik biznes rivojlanishini yanada aniq prognozlash va yashirin qonuniyatlarni aniqlash imkonini beradi.

Natijada, taklif etilgan chora-tadbirlarni amaliyotga joriy etish kichik biznesning iqtisodiyotdagi ulushini oshirish, uning raqobatbardoshligini kuchaytirish hamda mamlakatning barqaror iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Haken H. *Synergetics: Introduction and Advanced Topics*. – Berlin: Springer, 2004.
2. Prigogine I., Stengers I. *Order Out of Chaos: Man's New Dialogue with Nature*. – New York: Bantam Books, 1984.
3. Gujarati D. N., Porter D. C. *Basic Econometrics*. 6th ed. – New York: McGraw-Hill Education, 2021.
4. Wooldridge J. M. *Introductory Econometrics: A Modern Approach*. 8th ed. – Boston: Cengage Learning, 2024.
5. Acs Z. J., Audretsch D. B. *Innovation and Small Firms*. – Cambridge, MA: MIT Press, 2019.
6. Brynjolfsson E., McAfee A. *The Second Machine Age*. – New York: W. W. Norton & Company, 2018.
7. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). *Financing SMEs and Entrepreneurs 2024: An OECD Scoreboard*. – Paris: OECD Publishing, 2024.
8. World Bank. *Business Ready Report 2024*. – Washington, DC: World Bank, 2024.
9. Abdullayev A., Karimov B., Rasulov M. *Small Business Development and Econometric Assessment in Uzbekistan*. – Tashkent, 2023.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>